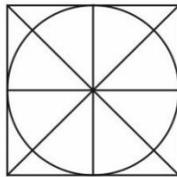

Структура на глаголицата. Глаголицата е замислена като свещена писменост. В нея има знаци от българското руническо писмо, ползвани са и сакрални знаци от културата на гревните българи. В глаголицата има и няколко знака, които съвпадат с букви от писмеността брахми (свещена писменост, възникнала на територията на днешна Северна Индия). Този факт не е изследван достатъчно и няма логично обяснение сред анализаторите на глаголицата.

От структурата, организацията и подредбата на знаците от глаголицата е видимо, че Константин Философ е целял да създаде универсална свещена писменост, която е подчинена на законите на хармонията. Съществува и вътрешна логическа връзка между отделните графични елементи на знаците.

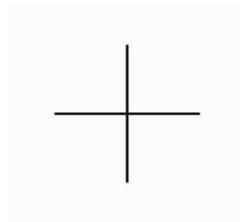
Фигура могул. Графичното оформление на знаците е свързано с фигура могул:

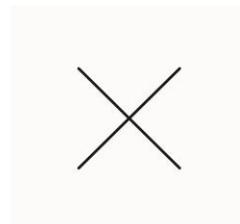
В тази фигура се вписват знаците от глаголицата.

Фигурата могул е съставена от следните елементи:

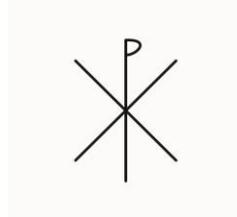
Този знак означава „Аз съм твоят Бог“:

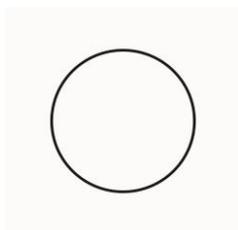
В християнството бил разпространен и знакът:

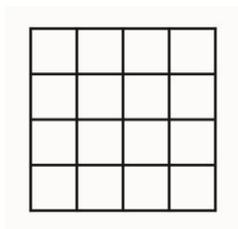
Той е съставна част от инсигнията на Иисус Христос:

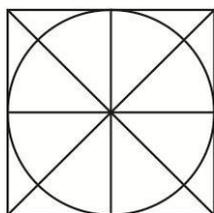
В древността кръгът е бил символ на Слънцето и небесната хармония.

Разполагането на отделните елементи от знаците е свързано и с полетата на магическия квадрат:

Този магически квадрат е свързан с числата 16 и 4 (четирите елемента, от които е съставен светът: земя, въздух, вода и огън). Квадратът се е ползвал и като символ на човека. Фигурата модул, в която се вписват знаците от глаголицата, може да се тълкува като „човек (квадратът), който е вписал в себе си законите на небето (законите на небесната хармония) – кръгът“:

Съществува известна визуална прилика между някои глаголически знаци и букви от други азбуки – финикийската, арамейската, палмирската, староеврейската и коптската. Особено силна е приликата със знаци от българската руническа писменост:

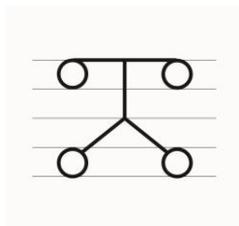
рунически знак	глаголически знак
Э	Э
✕	✕
⌘	⌘
У	У
Ј	Ј
<	Є
Ь	Ь
∨Щ	Ш
Ф	Ф
∨	∨
Ъ	Ъ

Част от знаците на глаголицата са сходни с букви от писмеността брахми:

глаголица	брахми
+	+
✕	✕
Ъ	Ъ
∨	∨
Ф	Ф
⌘	⌘
Ь	Ь
Є	Є
△	△

Сходството със знаци от други писмености не е достатъчно изследвано и изяснено от анализаторите на глаголицата.

Глаголицата съдържа 32 (според някои автори 33) основни писмени знака и различни „допълнителни“ или „комбинирани“ знаци. Съставена е само от малки букви. В първоначалния период се пишела в петлинейна система за писане:

Петте линии образуват четири вътрешни полета, в които се подреждали елементите на знаците. Постепенно системата била опростена от писарите и те започнали да разполагат буквите между две линии. Заглавията и началните букви били изписвани значително по-големи, с много орнаменти и украси. Специално за заглавията калиграфите създали така нареченото „висящо писмо“ – начин на писане, при който писарят изравнява буквите по горната линия на реда и изписва останалите части силно издължени надолу:

Според графичните си форми и начина на изписване глаголицата се е развила в два варианта:

1. Обла глаголица, наричана също „българска глаголица“:

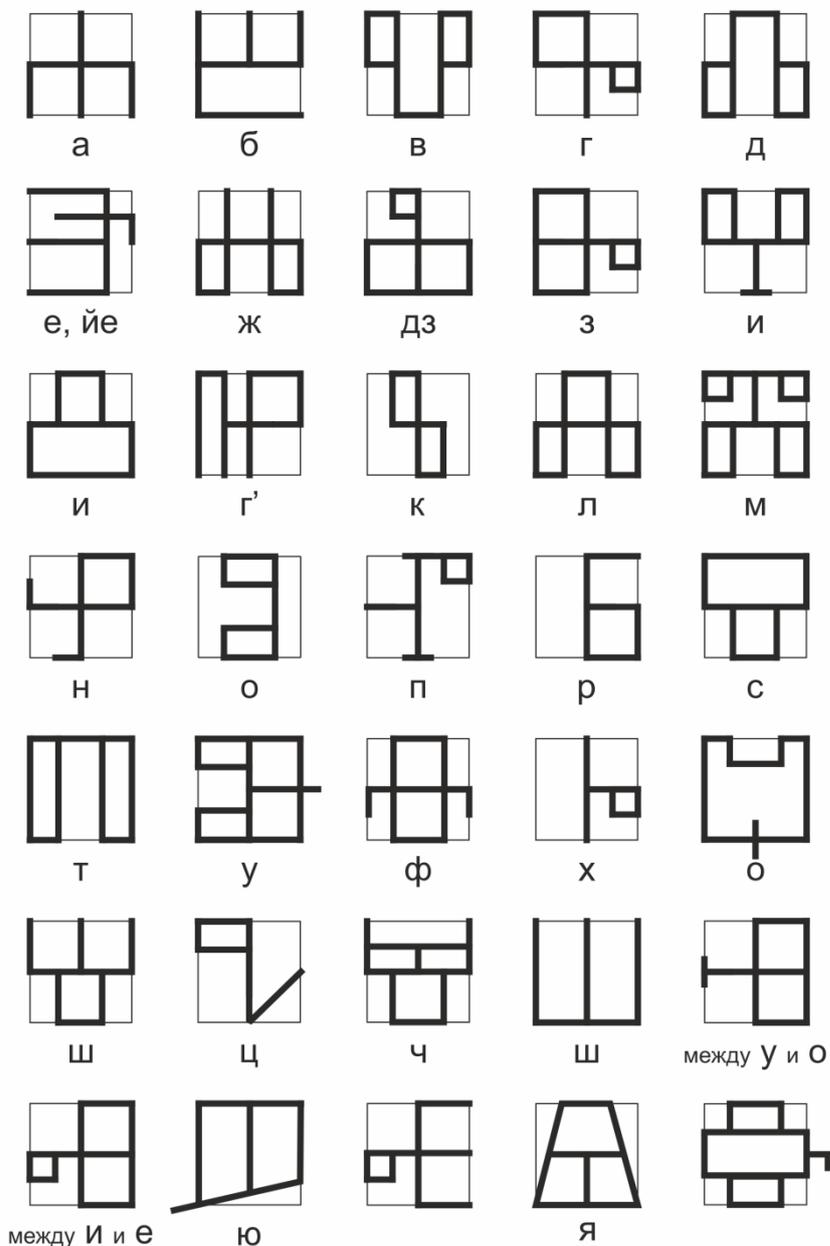
 а	 б	 в	 в	 г	 г
 г	 е	 ж	 ж	 з	 з
 ѡ	 ѡ	 ѡ	 ѡ	 к	 л
 л	 м	 н	 о	 п	 р
 с	 т	 у	 ф	 ф	 х
 о	 ш	 ц	 ч	 щ	 ѣ
 ѣ	 ѣ	 ѣ	 ю	 я	 ен

Знаците от облага глаголица са първоначалният вариант на писмеността. Облите елементи на буквите са пълни окръжности, в които се сменят плавно тънки и дебели линии. Само няколко букви са с ъгесто начертание:

† ‡ † ‡

2. Дългнеста глаголица, наричана още „хърватска“ или „далматинска“:

ДЛЪГНЕСТА ГЛАГОЛИЦА

В княжествата, заселени предимно от южни славяни, преписвачите на книги започнали постепенно да изменят елементите на знаците, изписвайки ги по-издължени и ъгловати. Облите елементи се превърнали в правоъгълни или квадратни, а някои от тях дори изчезнали. Буквите, писани предимно с право перо, станали високи и тесни. Така постепенно се оформил стилът на „длъгнестата“ глаголица.

Последователността на знаците от глаголицата е сходна с последователността при финикийските и гръцките букви. Повечето буквени знаци, с които се бележат специфични български и славянски звукове, са групирани в края на азбуката. По подобие на други азбуки, на всеки глаголически знак е дадено

наименование. Не е установено защо за название на съответните знаци са избрани именно тези гуми. Повечето изследователи твърдят, че гумите се намират във връзка помежду си, образувайки акростих, наричан „Азбучна молитва“. За именуване на знаците са използвани различни части на речта – прилагателни, съществителни (в това число и абстрактни – слово, покой), местоимения (азъ, онъ, иже, нашъ), наречия (дзело, добро, како), глаголи (веди, мьслите), предлог (от), съюз (и). Названията на знаците са улеснявали наизустяването и запомнянето на буквите и на тяхната последователност.

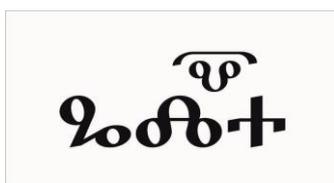
Всеки знак от глаголицата е имал числена стойност. Когато знакът има числена стойност, в повечето случаи се е заграждал с точки, а над него се пишела титла. Например:

$$\cdot \overline{\text{ⴌ}} \text{ⴎ} \text{ⴐ} \text{ⴒ} \cdot = 1992$$

$\text{ⴌ} = 1000$
 $\text{ⴎ} = 900$
 $\text{ⴐ} = 90$
 $\text{ⴒ} = 2$

В България, както и във Византия, се е използвала десетичната система – с 9 букви са се означавали едноцифрените числа, с други 9 – кръглите двуцифрени, с още 9 – кръглите трицифрени. Знак, равностоен на нула, е нямало.

Най-често употребяваните гуми не са изписвани изцяло, а били съкращавани. Първоначално това били свещените имена, названието на Бога или свързаните с него понятия, например: Иисус, Бог, Господ, Син Человечески, Син Божий, Мати Йесусова и други. Над съкратените гуми се поставяли знаци, наречени титли. Понякога се е поставяла малка извита черта със ситна буква под нея, например:

глава

Единственият препинателен знак била точката, поставена най-често в средата на реда. Тя изпълнявала ролята и на запетая, въпросителен, удивителен, многоточие. Най-често точката отделяла не цели изречения, а техни по-малки части.

Глаголицата се е употребявала в цялата българска езикова територия до началото на XIII век. Най-разпространена е била в южните и югозападните български области във връзка с разгърнатата се просветителска и книжовна дейност на Охридската школа. Глаголицата постепенно била изместена от кирилицата, която

по устройство била по-опростена и лесна за усвояване. В известен период книжовниците ползвали и двете азбуки. По адриатическото крайбрежие на Хърватия глаголицата се е използвала до началото на XX век, предимно като тайнопис в някои манастири. В днешни дни тя се използва само като локално писмо на епархията Крижевци в Хърватия.

Названието на писмеността идва от думата „глаголати“, която означава „говоря“. В буквален смисъл думата „глаголица“ означава „знаците, които говорят“.

Койно Койнов